

De byggde sitt eget rad(io) hus!

Skulle ni vilja slå er samman med arbetskamrater och bygga ett gemensamt radhus? Det har några av radions medarbetare gjort och bildat Sveriges unikaste kollektiv i Surkulla utanför Vällingby. Vi har besökt gemensamhetshuset med de sex högindividuella familjerna!

Av Anita Lagercrantz Foto: Roland Andersson -

Skulle ni vilja flytta ihop med era kolleger och era närmast vänner? Skulle ni vilja träffa dem dagligen och dela ljuvt och lett såsom tomt, tvättstuga, bastu, garage, resor till och från arbetet? Inte tyckte vi projektet lät lockande men faktum är att sådant kan gå mycket bra. T. o. m. när kontrahenterna är sådana utpräglade individualister som skådespelare, journalister och radiofolk. Eller kanske just då.

Det är framför allt radiofolket som är primus motorer i ett nytt radhusområde vid Hässelbystrand nära Vällingby. Det hela är organiserat som bostadsrättsförening och det område där så många av de populära tjänstemännen i Sveriges älskade Radio delar äng och bete heter SURKULLA. Ändå bor där inte en enda radiokritiker. Och från utsidan ser radiomänniskornas radhus mest ut som glädjehus i arabkvarter. Insidan är dock annorlunda - arkitektgenialisk, renlinjig, arbetsbesparande, hygienisk och med himmelsrent ljus silande från alla håll och kanter.

Men för att börja från början så begynte det med att Radiotjänst importerade en finländare som heter Allan Schulman. Det blev fjortonde gången på femton år hans familj fick flytta. Eftersom denne hårt prövade man inte hade pengar nog att bygga sig ett eget drömhushus övertygade han kolleger och vänner det lämpliga i att hjälpa till - och bilda en radhusbostadsrättsförening. Helst på en kulle i Hässelbystrand som hette Surkulla där redaktör Schulman förälskat sig i utsikten över Mälaren. Många blev intresserade och 1956 rullade det hela i gång, naturligtvis med tusen besvärligheter och ideligen uppdykande hinder.

Martin Ljung, Charlie Norman, Simon Brehm, Gunwer Bergkvist och många fler tröttnade på att vänta, hittade annat och hoppade av. De uthålliga var överens om att ersättarna måste vara människor med någorlunda samma läggning och ovanor. Annars kunde det bli otrevligt att vara grannar och träffas på föreningens styrelsesammanträden. Ingen som kunde tänkas bli chockerad och intresserad av att skådespelare och likställda själva kan skaka mattor och ryta åt sina familjer skulle få vara med och leka. Några ingenjörer och lärare befanns värdiga, tre representanter för den luttrade pressen fick vara med. Läkarkåren ansågs ha sett det mesta i livet och eftersom sjukhusväsendet i landet alltmer består av väntelistor och papperskvarnskarusell var det klokt att välja många doktorer till grannar. Två allmänpraktiker, en tandläkare, en kirurg och för säkerhets skull en psykiatriker, fick man plats med. Surkulla-mammorna som i de flesta fall har minst tre, ofta förkylda ungar, önskar sig en öron- näs- och halsspecialist om något av husen skulle bli ledigt. Men de borde sannerligen vara nöjda med servicen som den är.

Häromdagen ringde en av läkarna runt till några av grannarna och meddelade rart:

- Nu blir det poliovaccinering hemma hos oss med en bit grillat efteråt!

Surkulla består av 32 radhus i fem rader. Varje hus är på 122 kvm, har sex rum, kostar 16.000 kr i insats och 500 kr i månaden inklusive bränsle och amorteringar. Arkitekten som ritat husen heter Bertil Karlén och han har utgått från det gamla engelska mönstret med ett centralt rum dit alla dörrar leder - ett allrum som är en kombination av hall

och matrum. Fyra av de fem huslängorna har tvåvåningsdjupet uppdelat i tre etager. Det förefaller mycket listigt – man kommer in i en entréväning bestående av kapprum, litet extrarum, allrum med takfönster samt kök. I köket är inte bara dörren utan också hela porslinsskåpet gjort av glas. Husmor kan alltså hålla ett öga på barnen både när hon lagar mat och tittar i skåpen. Utan att störas av oväsen eller släppa in matos i huset. En halvtrappa upp från allrummet ligger de tre sovrummen och badrummet. En halvtrappa ner från samma utgångsläge finns ett underbart, fredat vardagsrum med öppen spis och franska fönster ut mot terrängen. Möjligheter att hyra plats i gemensamt garage finns och värmeledningsbekymmer är hyresgästerna befriade ifrån. Värmen kommer i tunnlar från en central gemensam med Vällingby - s. k. pulvertsystem. Alla de upptagna äkta männen slipper alltså springa ner och svära över aggremanger i källarn - och fruarna slipper tjata. Trädgårdsskötsel blir det heller knappast tal om - var och en har några sandstensplattor utanför knuten innan terrängen övergår i skogstomt. Tvättkällaren är gemensam och eftersom en finlandssvensk är initiativtagare finns det förstås bastu.

Det förefaller verkligen som om bostäder av den här typen i möjligaste mån förenar villaboendets individualitet med våningens ansvarsfria lättskötthet. Surkullaborna verkar närmast hänryckta.

På valborgsmässoafton hade Surkullas 32 familjer med 75 barn och många gäster gemensam majbrasa med bostadsrättsföreningen Solbacken som ligger mitt emot. Egon Kjerrman ledde allsången förstås och familjelyckan var bokstavligt talat enorm.

Och vad säger arkitekten?

Arkitekt Karlén suckar lätt och bekänner att det är kolossalt svårt att driva ett sånt här bygge. Folk blir nämligen alldeles yra och får för sig att det är en villa de håller på att få - när det egentligen är en exklusivare typ av hyreshus. För de pengar ett radhus kostar finns det inte plats för alltför personliga önskemål. Men de fördelar i fråga om banklån och dylikt som medföljer en bostadsrättsförening kommer också ett visst tvång från Statens sida. Arkitekten tycker dock att han klarade sig rätt bra så långt som fram till stommen. Sedan blev det en fruktansvärd historia. Trångbodda våningsmartyrer som plötsligt får hus har svårt att stävja fantasin. Orgierna i aparta tapeter och linoleum-mattor gav honom oerhörda inköpssvårigheter och stark huvudvärk. Den stackarn ryggade som en häst inför många mönstrade önskemål men rördes av sina surkullabors romantiska lycka, sa ja till så mycket han kunde och poängterade att ångra sig fick de göra själva. Men resultatet blev allt ganska gott och de lever lyckliga än i dag.